

**Steunpunt
Monumenten
& Archeologie
Noord-Holland**

Handreiking Provinciale Monumenten

Procedures en beleid voor provinciale monumenten in Noord-Holland

Juni 2020

Inhoud

Inleiding	5
De provinciale monumenten van Noord-Holland	7
Provinciale archeologische monumenten	7
Vigerend beleid	8
1. Erfgoedwet	8
2. Wabo	8
3. Erfgoedverordening Noord-Holland en het erfgoedregister	8
4. Provinciale ruimtelijke verordening	9
5. Leidraad Landschap en Cultuurhistorie	9
Vergunningverlening en wetgeving bij provinciale monumenten	10
Colofon	11

Inleiding

In Nederland zijn alleen in Drenthe en Noord-Holland provinciale monumenten aangewezen. Dit zijn objecten, archeologische monumenten en andere bovengrondse structuren die herkenbaar zijn voor de provincie. In Noord-Holland denken we meteen aan de Stelling van Amsterdam, de Westfrieze Omringsdijk, vlotbruggen en stolpboerderijen. Ze zijn typisch Noord-Hollands en worden gezien als belangrijke identiteitsdragers.

De eigenaren van deze objecten en structuren willen regelmatig aanpassingen doen aan hun eigendom om deze te kunnen blijven gebruiken en ze daarmee een goede toekomst te geven. Gemeenten spelen bij de vergunningverlening een belangrijke rol, maar de te volgen procedures blijken niet voor iedereen duidelijk te zijn. Daarom heeft het Steunpunt Monumenten & Archeologie een en ander op een rijtje gezet.

Deze handreiking gaat over het beleid en de procedures die betrekking hebben op provinciale monumenten en is bedoeld voor monumenteneigenaren en gemeenteambtenaren zoals erfgoeddeskundigen en vergunningverleners.

Grote Sloot, Schagerbrug

De provinciale monumenten van Noord-Holland

Provincie Noord-Holland telt ruim 500 Provinciale monumenten. De lijst bestaat uit gebouwen, archeologische monumenten, dijkstructuren, een beschermd dorpsgezicht en andersoortige objecten zoals sluizen en grenspalen.

Noord-Holland was de eerste provincie in Nederland die besloot om belangrijk erfgoed zelf te beschermen. De eerste monumenten zijn in de vroege jaren '80 van de 20e eeuw aangewezen. Rond het jaar 2000 telde het provinciale erfgoedregister circa 1100 objecten. Deze lijst is in fasen herzien. De topmonumenten zijn door het Rijk overgenomen, waarna Noord-Holland nog ongeveer 620 provinciale monumenten telde. In januari 2011 heeft de provincie besloten tot herijking van het erfgoedregister, met als gevolg dat enkele provinciale monumenten opgenomen werden in een gemeentelijk monumentenregister of de status beeldbepalend pand kregen. Alleen wanneer er sprake was van extreme teruggang van monumentale waarde is het provinciale monument zijn status geheel verloren.

De herijking van 2011 vond plaats op basis van de kernkwaliteiten van het landschap. De monumenten die deel uitmaken van of in relatie staan tot de [provinciale structuren uit de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie](#) zijn gehandhaafd. Daarnaast is besloten een aantal objecten, namelijk de grenspalen en industrieel erfgoed algemeen, ook te handhaven in het register, aangezien er anders (vooral in de kop van Noord-Holland) teveel verloren zou gaan. De provinciale monumenten die op geen enkele wijze verband houden met de provinciale structuren zijn afgevoerd en in de meeste gevallen door de betreffende gemeente aangewezen als gemeentelijk monument. De redengevende omschrijvingen van de provinciale monumenten worden momenteel herzien,

waarbij gewerkt wordt aan de actualisatie van de beschrijving en de waardering. Het herzien van de redengevende omschrijvingen loopt naar verwachting tot 2022. Het beleid van de provincie ten aanzien van het aanwijzen van nieuwe provinciale monumenten is terughoudend. Alleen wanneer objecten van uitzonderlijke waarde zijn in de provinciale context, wanneer zij onderdeel zijn van de 10 provinciale structuren én wanneer er sprake is van een herbestemmingsopgave, brengt de provincie een object in procedure tot aanwijzing.

Provinciale archeologische monumenten

Noord-Holland kent zeven provinciale archeologische monumenten, dit zijn terreinen die in de provinciale en gemeentelijke context van hoge archeologische waarde zijn. Bij de herijking van 2011 zijn deze monumenten buiten beschouwing gelaten. De terreinen zijn op vrijwillige basis aangewezen als archeologisch monument, dat wil zeggen dat eigenaren hier toestemming voor hebben gegeven en dat zij een afkoopsom van de provincie hebben gekregen. Voor archeologische monumenten geldt namelijk dat ze niet of zo weinig mogelijk geroerd worden. Om dit te waarborgen zijn er beheerscontracten getekend door de eigenaren. De afspraken in deze contracten gelden ook na verkoop van het terrein. In het kadaster is het terrein aangemerkt als archeologisch monument. De procedure voor archeologische monumenten is in grote lijnen vergelijkbaar aan het bovengronds erfgoed. De gemeente is het eerste aanspreekpunt voor de eigenaar, zij is verantwoordelijk voor vergunningverlening, toezicht en handhaving en zij dient in bijzondere situaties altijd contact op te nemen met de provincie.

Vigerend beleid

1. Erfgoedwet

Het landelijke beleid voor erfgoed is geformuleerd in de [Erfgoedwet](#) en hierin is bepaald dat Provinciale Staten monumenten en beschermde structuren kunnen opnemen in het provinciale erfgoedregister. De Erfgoedwet maakt het tevens mogelijk om te handhaven op de instandhouding van rijksmonumenten, de zogeheten instandhoudingsplicht. Provincie en gemeenten kunnen deze instandhoudingsplicht overnemen in hun erfgoedverordening, zodat deze ook voor gemeentelijke- en provinciale monumenten geldt.

Na invoering van de Omgevingswet blijft de Erfgoedwet van kracht, maar deze zal alleen betrekking hebben op de rijksmonumenten. De mogelijkheid tot het aanwijzen van provinciale monumenten wordt in de provinciale omgevingsverordening vastgelegd. Dit geldt ook voor de instandhoudingsplicht. De provincie stuurt aan op een bepaling die gelijk is aan de huidige situatie.

2. WABO

Burgemeester en wethouders van de gemeente waarin het provinciaal monument zich bevindt zijn het bevoegd gezag voor de vergunningverlening. Echter, B&W is verplicht om advies in te winnen bij de adviseurs van de provincie, zo stelt artikel 2.5.3 van de Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht:

2.5.3: Het bevoegd gezag stelt de bij algemene maatregel van bestuur en, in gevallen als bedoeld in artikel 2.2, de bij de betrokken verordening aangewezen bestuursorganen of andere instanties in gevallen die behoren tot een bij die maatregel, onderscheidenlijk verordening aangewezen categorie in de gelegenheid hem advies uit te brengen over de aanvraag of het ontwerp van de beschikking op de aanvraag om een omgevingsvergunning.

De WABO zal opgaan in de Omgevingswet. De vergunningverlening voor provinciale monumenten zal onder de Omgevingswet ook onder de verantwoordelijkheid van de gemeente vallen.

3. Erfgoedverordening Noord-Holland en het erfgoedregister

De [erfgoedverordening van Noord-Holland](#) geeft de Provinciale Staten de mogelijkheid om monumenten aan te wijzen, om de aanwijzing te wijzigen of om een monument uit het register te halen. Een onroerend goed kan slechts één status hebben. Een provinciaal monument kan dus niet óók als gemeentelijk- of rijksmonument geregistreerd staan. De UNESCO status kan wel overlappen met een monumentenstatus.

De instandhoudingsplicht zoals geregeld in de erfgoedwet is overgenomen in de provinciale erfgoedverordening in artikel 7. Eigenaren zijn dus verplicht om het pand zodanig te onderhouden dat het voortbestaan gewaarborgd is. Indien het voortbestaan van een provinciaal monument in gevaar wordt gebracht zal de verantwoordelijke gemeente hierop handhaven, dat is altijd de gemeente waarin het provinciale monument ligt. In de erfgoedverordening staat dat het verboden is een provinciaal monument of een beschermde structuur te slopen. Alle provinciale monumenten staan in het [Erfgoedregister provinciale monumenten Noord-Holland](#) en van alle monumenten is een redengevende omschrijving beschikbaar. Deze kan opgevraagd worden via MATHEIJI@Noord-Holland.nl en bevat ten minste de opsomming van de onderdelen die behoren tot de beschermde structuur, de plaatselijke aanduiding en de datum van de aanwijzing

In de Omgevingswet zal de erfgoedverordening worden geïntegreerd. Na inwerkingtreding van de Omgevingswet zullen de provinciale monumenten opgenomen worden in de Omgevingsverordening van de provincie met daarbij een instructie aan de gemeenten. De intentie is dat voor de provinciale monumenten hetzelfde beleid geldt als voor de rijksmonumenten.

4. Provinciale Ruimtelijke Verordening

In de [Provinciale Ruimtelijke Verordening](#) staat in artikel 15 beschreven dat bij ruimtelijke ontwikkelingen rekening gehouden dient te worden met de ambities en ontwikkelprincipes van de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie. Dit geldt voor bebouwing, agrarische bedrijven, infrastructuur of vormen van energieopwekking. Op welke wijze rekening gehouden is met de ambities en ontwikkelprincipes van de leidraad dient gemotiveerd te zijn in de toelichting van een ruimtelijk plan. Voor provinciale monumenten die een landschappelijk karakter hebben, zoals een dijklichaam, is de Leidraad een belangrijk kader.

Het is mogelijk dat vergunningaanvragen voor ruimtelijke ontwikkelingen afgewezen worden indien er onvoldoende rekening gehouden wordt met de ambities en ontwikkelprincipes van de leidraad. Dit is echter aan de gemeente om te beoordelen. Indien de provincie van mening is dat de leidraad onvoldoende in acht genomen is, kan zij in bezwaar gaan tegen een verstrekte vergunning en uiteindelijk een reactieve aanwijzing geven. De provincie is dus niet het bevoegd gezag om de doorwerking van de leidraad te toetsen, deze verantwoordelijkheid ligt bij de gemeente.

De Provinciale Ruimtelijke Verordening zal opgaan in de Provinciale Omgevingsverordening die nu ter inzage ligt. Dit is een tussenverordening die na inwerkingtreding van de Omgevingswet opnieuw vastgesteld zal worden.

5. Leidraad Landschap en Cultuurhistorie

De [Leidraad Landschap en Cultuurhistorie](#) is onderverdeeld in twintig gebieden (ensembles) en beschrijft de tien provinciale structuren. Zowel de ensembles als structuren hebben een eigen hoofdstuk waarin de ontstaansgeschiedenis, de kernwaarden en de dynamiek beschreven staan op basis waarvan een reeks ambities, ontwikkelprincipes en kansen zijn vastgesteld. Alle provinciale monumenten staan in relatie tot de provinciale structuren, dit is het resultaat van de herijking van het provinciale monumentenregister die vanaf 2011 plaatsvond. De leidraad bevat daarom waardevolle informatie over de grotere context waarin de provinciale monumenten bestaan. De objectgerichte waardering van de provinciale monumenten is vastgelegd in de redengevende omschrijvingen.

Vergunningverlening en wetgeving bij provinciale monumenten

Bij voorgenomen werkzaamheden aan provinciale monumenten adviseren wij eigenaren om altijd advies in te winnen bij de gemeentelijk erfgoed specialist. Bovendien kan de gemeenteambtenaar de provincie om advies vragen, dit geldt zowel voor complexe als voor algemene vraagstukken.

Indien van toepassing* vraagt de eigenaar via www.omgevingsloket.nl een omgevingsvergunning monumenten aan. De gemeente is het bevoegd gezag voor de vergunningverlening.

**Zie in artikel 7.3 erfgoedverordening Noord-Holland 2017 welke activiteiten vergunningplichtig zijn.*

De hoogte van leges wordt door de verantwoordelijke gemeente bepaald.

De vergunningsprocedure mag 8 weken duren en kan éénmaal met 6 weken worden verlengd. De procedure start na het indienen van de aanvraag in het omgevingsloket.

De gemeentelijk vergunningverlener schakelt de gemeentelijk erfgoed specialist in.

De gemeente is verplicht om advies in te winnen bij de ambtenaar erfgoed van de Provincie Noord-Holland.

**zie paragraaf 2.5 artikel 2.26 lid 3 van de Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht*

Indien als zodanig geformuleerd in de gemeentelijke erfgoedverordening, wordt er advies ingewonnen bij een onafhankelijke erfgoedcommissie. Deze advisering wordt vanuit de provinciale erfgoedverordening niet verplicht gesteld, maar wordt wel ten zeerste aanbevolen.

**De monumentenwet/Erfgoedwet regelen alleen de advisering over rijksmonumenten, zie artikel 9.1 Erfgoedwet (overgangsbepaling) en artikel 15 Monumentenwet.*

De esthetische en bouwkundige aspecten van de aanvraag worden getoetst op:

- De redengevende omschrijving
- Het bestemmingsplan.
**De provinciale leidraad is van invloed op de mogelijkheden die het bestemmingsplan biedt.*
- Overig gemeentelijk beleid zoals de welstandsnota of een beeldkwaliteitsplan.

College van Burgemeester en Wethouders besluit de vergunning wel of niet te verlenen. De gemeente informeert de eigenaar en de provincie over het besluit.

De gemeente is verantwoordelijk voor toezicht en handhaving en ziet toe op de juiste uitvoering van de vergunning. Voor provinciale monumenten geldt instandhoudingsplicht, de gemeente ziet hierop toe en handhaaft hierop.

Colofon

Deze handreiking is een uitgave van het Steunpunt Monumenten & Archeologie Noord-Holland.
Juni 2020

Tekst

Jeroen Zomer, Marrit van Zandbergen

Beeld

MOOI Noord-Holland, OSSIP

Vormgeving

Merijn Groenhart, IAAY

MOOI
NOORD-
HOLLAND

ADVISEURS
OMGEVINGSKWALITEIT

Het Steunpunt Monumenten & Archeologie Noord-Holland is een samenwerking tussen MOOI Noord-Holland en Stichting NMF en wordt mogelijk gemaakt door de provincie Noord-Holland en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

info@steunpunterfgoednh.nl | www.steunpunterfgoednh.nl